

4. Сковорода Григорій. //Т.2. Наукова думка – Київ, 1973.
5. Сковорода Григорій Савович: український філософ, просвітител ь і поет. за ред. І.Ф.Кураса. Київ: Вища школа, 2002. С.552-553.
6. Чумаченко Є. В., Виноградова Н. М. Філософські етичні погляди Григорія Сковороди. Освіта та соціалізація особистості. X Інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 22–23 квітня 2022 р.). С. 81–84.
7. Шевчук В. Пізнаний і непізнаний Сфінкс: Григорій Сковорода сучасними очима: розмисли. – Київ: Унів. Вид-во «Пульсари», 2008. – 528 с.
8. Шевчук В. Ідея простоти в елітарному світогляді Г. Сковороди // Україна: Наука і культура. Вип. 26. К., 1993. С.86-93.

УДК 37.013.83

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Віктор Стрельніков

*Полтавська академія неперервної освіти імені М. В. Остроградського
strelnikov.poltava@gmail.com*

Актуальність розвитку творчого потенціалу педагогічних працівників у системі неперервної освіти на основі застосування викладачами творчої спадщини Григорія Сковороди викликана у сучасних умовах необхідністю переходу від адаптивного ставлення до творчої спадщини Григорія Сковороди, яке передбачає його перманентне застосування, до креативно-активного, яке передбачає перетворення цієї спадщини у головний рушій означеного процесу.

У цей час удосконалення майстерності викладача стосовно розвитку творчого потенціалу педагогічних працівників у системі неперервної освіти, як напрям наукових пошуків, переживає процес узагальнення емпіричних фактів та початок становлення. Проблема управління розвитком творчого потенціалу педагогічних працівників є надзвичайно актуальною в руслі сучасних тенденцій епохи інформаційного суспільства, що засвідчують дослідження Ж. Кундій [1, с. 26–30], Л. Вонсович [1, с. 26–30; 7, с. 36–42], Л. Лебедик [2, с. 115–119; 5, с. 163–167; 8, с. 201–207], Т. Левченко [5, с. 163–167], а також наші попередні публікації у виданні «Імідж сучасного педагога» [1, с. 26–30; 7, с. 36–42] та ін. Однак, незважаючи на окремі спроби узагальнення поглядів Григорія Сковороди на виховання [2, с. 115–119; 3, с. 105–108], його педагогічних принципів [4, с. 6–12; 7, с. 36–42; 9, с. 101–104], потенціал застосування педагогічної спадщини Григорія Сковороди у розвитку творчості педагогічних працівників засобами системи неперервної освіти розкритий недостатньо.

Тому *метою дослідження* є виявлення теоретичних ідей у педагогічній

спадщині Григорія Сковороди для її застосування в розвитку творчого потенціалу педагогічного працівника у системі неперервної освіти.

Методика й організація дослідження побудовані на таких методах дослідження, як теоретичний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння.

З'ясовано, що у творах Григорія Сковороди неодноразово згадується основний чинник, що впливає на творчу діяльність – «Пізнай себе!».

Методи стимуляції творчої діяльності педагогічного працівника розглядалися й у вітчизняній педагогічній, психологічній і навіть технічній літературі, зокрема знаходимо обговорення проблеми: чи можна навчити творчості? Широко відомі спроби навчити діяльності винахідника. Однак, на думку більшості психологів, ставити так питання не має сенсу, бо до визначення творчої діяльності входить її неалгоритмічний характер. Отже, якщо пряме навчання творчості неможливе, то цілком можливий непрямий вплив на нього за рахунок створення умов, стимулюючих чи гальмуючих творчу діяльність [7, с. 37–38].

Творча діяльність, на думку Григорія Сковороди, робить людину щасливою. І велика роль у цьому належить вчителю, який має робити людину щасливою, про що йдеться у творі «Кільце. Дружня розмова про мир душевний»: «Прожодну ж науку частіше й відважніше не судять, як про ту, яка робить людину щасливою, тому я думаю, що кожному це так необхідне, як необхідне всякому життя. Правда, що говорити й випробовувати похвально, але присвоювати собі знання – це глупо й погибельно. Проте ж думають, що кожному це легко можна знати. Не дивина дорогу знайти, та ніхто не хоче шукати, кожен своїм шляхом бредє й іншого веде, у цьому-то й трудність. Проповідує про щастя історик, благовістить хімік, сповіщає шлях щастя фізик, логік, граматик, землемір, воїн, відкупник, годинникар, знатний і незнатний, багатий і убогий, живий і мертвий... Всі на сідалище учителів сіли; кожен собі науку цю присвоїв» [6, с. 254]. І далі: «Щастя наше є мир душевний, але мир цей до жодної речовини не стосується; він не золото, не срібло, не дерево, не вогонь, не вода, не зірки, не планети. Чи пристойно вчити про мир тим, для кого речовинний цей світ – предметом? Одне сад розводити, інше – пліт городити, інше – фарби розтирати, інше – розуміти малюнок, одна справа – виліпити тіло, інша справа – вдихнути в душу веселість серця. Ось чия це є справа: «Як прекрасні ноги благосповідуючих...» Цим-то пообіцяно: «Сядете на престолах...» Всім блаженство, всім мир потрібний, тому сказано: «Судячим обом на десяти коліном Ізраїлевим». Ось хто на вчительських стільцях учить про мир! І оце-то є кафолічна, тобто всезагальна, наука, чого про жодну іншу сказати не можна» [6, с. 255].

У творі «Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру» Григорій Сковорода черговий раз вказує на важливість для творчої творчості спорідненості цього заняття: «Правда, що наука вдосконалює спорідненість. І якщо спорідненість не дана, то що може зробити наука? Наука є практика й звичка, і є дочкою природи. Птах може навчитися літати – та не черепаха» [6, с. 326]. Вчителю Григорій Сковорода радить наполегливо вчитися: «Довго вчися сам, якщо хочеш вчити інших. У всіх науках і мистецтвах є плодом правильна практика. А ти, проповідуючи слово божої істини, утверджує його чудесами

непорочного життя.

Не можна побудувати словом, коли те ж саме руйнувати ділом. Це означає подавати правила для спорудження корабля, а робити віз. Без святості життя, можливо, можна стати корабельним майстром, але проповідником ніяк не можна, хіба його мавпою. Початок і кінець цього покликання, його природна сила й печать є божий страх, що виганяє всю нечистоту. Це є божий дар і ключ, даний Господом. Лиш він відкриває вхід у дім Давидів і в ті біблійні нутроці: «У скарбах наше спасіння, і відкриє – й не буде того, хто зачинає, й зачинить – і не буде того, хто відчиняє» [6, с. 329].

Григорій Сковорода пов'язує вільну вчену творчість і примусове навчання, здоров'я і харчування у творі «Книжечка про читання Святого Письма, названа Жінка Лотова»: «Учений дуже багато жере. Мудрий мало їсть зі смаком. Ученість, обжерливість – те ж саме. Мудрість же й смак є одне й те ж. Справжній смак при здоров'ї, а пряма мудрість при користі. Немає нічого кращого над справжню користь; і немає кращої користі над користь душевну. Душевна користь – це ліки, пожива й здоров'я серцю. Здоров'я ж – веселощі. І що ж дорожче за це? Все суєта, крім цього. Приживи мені хоч цілий світ, усе суєта без радощів. Здоров'я від обжерливості, мудрість відрізняється від вченості. Зажерливість породжує хворобу, пожива ж в міру зміцнює. Не читай – бо помножиш ади! Читай – щоб заколоти вади! Якщо ж любиш неправду, то ненавидиш свою душу» [6, с. 391].

Висновком з теоретичного дослідження є те, що, урахувуючи педагогічні ідеї Григорія Сковороди та сучасну епоху цифрової реальності, неможливо навчити творчості, через «формування» творчої діяльності одержати бажаний «приріст на полюсі суб'єкта». «Сформувати» творчого педагогічного працівника у системі неперервної освіти неможливо, його можна тільки виховати, а виховання не може бути чимось іншим, як створенням умов для самовиховання особистості педагогічного працівника. Розвиваючи творчий потенціал особистості педагогічного працівника у системі неперервної освіти, слід враховувати складність структури креативності, яка обумовлюється специфікою творчого процесу, відносно самостійність і специфічність творчих можливостей стосовно інших якостей особистості.

Література

1. Кундій Жанна, Стрельніков Віктор, Вонсович Лідія. Показники ефективності проєктувальної майстерності викладача закладу передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2020. № 3 (192). С. 26–30. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/205471>
2. Лебедик Л. В. Педагогічні погляди Григорія Сковороди як дороговказ для педагогів закладів позашкільної освіти. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2022. № 4 (205). С. 115–119. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-115-119](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-115-119)
3. Лебедик Л. Погляди Григорія Сковороди на виховання. *Григорій Сковорода і Паїсій Величковський: постаті на тлі епохи* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 29 листоп. 2012 р.) [до 290-

річчя з дня народження] / ред. кол. : Т. В. Оніпко, І. М. Петренко, В. В. Сарапин. Полтава: ПУЕТ, 2013. С. 105–108.

4. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю. Принципи післядипломної освіти у підготовці вчителів до управління професійним самовизначенням учнів. *Фізико-математична освіта*. 2020. Вип. 4(26). Ч. 2. С. 6–12. URL : https://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/journals/2020-v4-26-2/2020_4-26-2_Lebedyk-Strelnikov_FMO.pdf

5. Левченко Т. А., Лебедик Л. В. Методологічні підходи до управління творчою діяльністю майбутніх соціальних працівників. *Неперервна освіта як засіб професійного зростання педагога (м. Тернопіль, Україна, 25 лют. 2022 р.)*. Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко [та ін.]. Тернопіль: ТОКІПО, 2022. 298 с. С. 163–167.

6. Сковорода Г. С. Пізнай в собі людину. Пер. М. Кашуба; Пер. поезії В. Войтович. Львів: Світ, 1995. 528 с.

7. Стрельніков Віктор, Вонсович Лідія. Застосування творчої спадщини Григорія Сковороди для розвитку наукового потенціалу здобувачів освіти у закладах вищої і фахової передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 4 (205). С. 36–42. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-36-42](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-36-42)

8. Стрельніков В. Ю., Лебедик Л. В. Розвиток креативності майбутнього фахівця соціальної роботи в епоху цифрової реальності. *Філософія для дітей: сучасний стан і перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (Київ, 25, 26 трав. 2021 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 262 с. С. 201–207.

9. Стрельніков В. Ю. Педагогічні принципи Григорія Сковороди. *Григорій Сковорода і Паїсій Величковський : постаті на тлі епохи* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава, 29 листоп. 2012 р. [до 290-річчя з дня народження] / ред. кол. : Т. В. Оніпко, І. М. Петренко, В. В. Сарапин. Полтава : ПУЕТ, 2013. С. 101–104.

УДК 37.017.4

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ Г.С.СКОВОРОДИ У СУЧАСНОМУ ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Галина Таловиря

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка»

halyna.talovyria@gmail.com

Постать Сковороди в українській культурі настільки багатогранна та цікава, що невпинно на протязі трьох віків привертає увагу та примушує замислитись над винятковістю з-поміж інших діячів. Це людина не дарма вважається